

נכתב ע"י דני מרום

בסוף השבוע האחרון הלך לעולמו אורי שפר-בבאי, איש התנועה הציונית החלוצית בעיראק, הש"י, מודיעין 10 ובמשך עשרות שנים בתפקידים שונים במוסד.

פגישות בחיפה באביב 1949 בין אורי בבאי-שפר, מבסיס חיפה של מודיעין 10 (לימים יחידה 504), לבין חברים שברחו מעיראק דרך איראן ועלה לארץ, הובילו להקמת בסיס ראשון של קהילת המודיעין במדינה מוסלמית – בטהראן, פרס (בסיס "האחד") ובהמשך להישג יוצא דופן – השגת מסמך ועדת החקירה העיראקית לכישלון המלחמה בארץ ישראל.

אורי שפר, נולד בעיראק בשנת 1921, סיים בגרות ב 1939, עלה לארץ ב-1944. ביחד עם אחיו פתח חנות ליבוא ויצוא של מתנות.

ב- 1947 גוייס לש"י (שירות הידיעות של ה"הגנה") ונשלח מדי פעם ליפו לאסוף מודיעין ולהביא את הלכי הרוחות בעיר. ב-1948 הועבר לבסיס חדרה של מודיעין 10 תחת פיקודו של בנימין וינטר ז"ל (וינטר חבר והמוח'תאר של קיבוץ מענית, עמד בקשר בשנות הארבעים עם ערבים בואדי ערה). בסוף 1948 הועבר הבסיס מחדרה לחיפה במגמה לאסוף מידע אודות הצבא העיראקי, אשר התמקם באיזור השומרון והשרון הצפוני.

באביב 1949 פגש אורי ברחובות חיפה חבר אשר ברח מעיראק, והלה הציע לאורי כי טוב יותר ללקט מידע על הצבא העיראקי מטהראן-בירת פרס, מאשר בחיפה, משום שהגבול בין עיראק לאיראן פתוח ויש תנועה רבה של אזרחים בין הגבולות.

אורי העלה את הרעיון למפקדו בנימין וינטר אשר העלה את הרעיון למפקד שירות מודיעין 10 דוד קרון. לאחר כשבועיים קבלה ההצעה את אישור בנימין גיבלי, ראש המודיעין הקרבי והרמטכ"ל יגאל ידין והוחלט על הקמת בסיס מודיעין קת"מ בטהראן ובמקביל לסגור את הבסיס בחיפה.

ההכנות לשיגור היו מינימליות (ברוח התקופה) וכללו: הכנת תיעוד אותנטי וציוד באמצעים שעמדו לרשות מחלקת המודיעין שכללו כס"מ בלבד. אורי קיבל גם תדרוך לגבי אנשי הקשר של המוסד לעלייה אשר יסייעו לו בעת הגיעו לשם ולאורך כל תקופת פעילותו במקום (באותה התקופה האלחוטן בטהראן של המוסד לעלייה היה מאיר-מקס בינט).

אורי בבאי-שפר, שהיה בעל אזרחות עיראקית ופרסית, יצא בספטמבר 1949 לטהראן והתמקם אצל משפחה יהודית וכעבור זמן הגיע מפקדו מרדכי וינטר – שניהם עם סיפור כיסוי.

באמצעות יהודים שהיו על הקו בין בגדד לטהראן הצליח אורי לגייס מספר מקורות/סוכנים איכותיים - האחד במשרד המטכ"ל העיראקי והשני בבית הדפוס הממשלתי בבגדאד. לצורך שליחת הכמות הגדולה של החומר המודיעיני והדחיפות בהעברתו, נאלץ אורי להסתייע במבריחים, ששימשו כשליחי המוסד לעלייה, מבלי שידעו על המטרה המדויקת של שליחותם.

גולת הכותרת של הפעילות של אורי הייתה השגת דו"ח ועדת החקירה של הצבא העיראקי אודות כישלוננו במלחמה עם היהודים בארץ ישראל (במקור - "הועדה הפרלמנטארית לחקירת פרשת פלשתינה"). בפברואר 1949 הקימה הפרלמנט העיראקי ועדה לבחון את הגורמים לכישלון במלחמה. בדו"ח שהוגש לפרלמנט העיראקי כעבור מספר חודשים, פרשה הועדה מידע רב אודות הדיונים בין ארצות ערב לפני החלטת האו"ם ב 29 נוב' 1947, ההחלטות הסודיות שהתקבלו בדיונים אלה, הערכות מפקדי הצבא את יכולות הצבאיות של הישוב היהודי, תיאור מהלכי המלחמה, חילוקי הדעות וגורמי הכישלון הסופי. הוועדה סיימה את עבודתה בספטמבר 1949 והגישה אותו לממשלת עיראק.

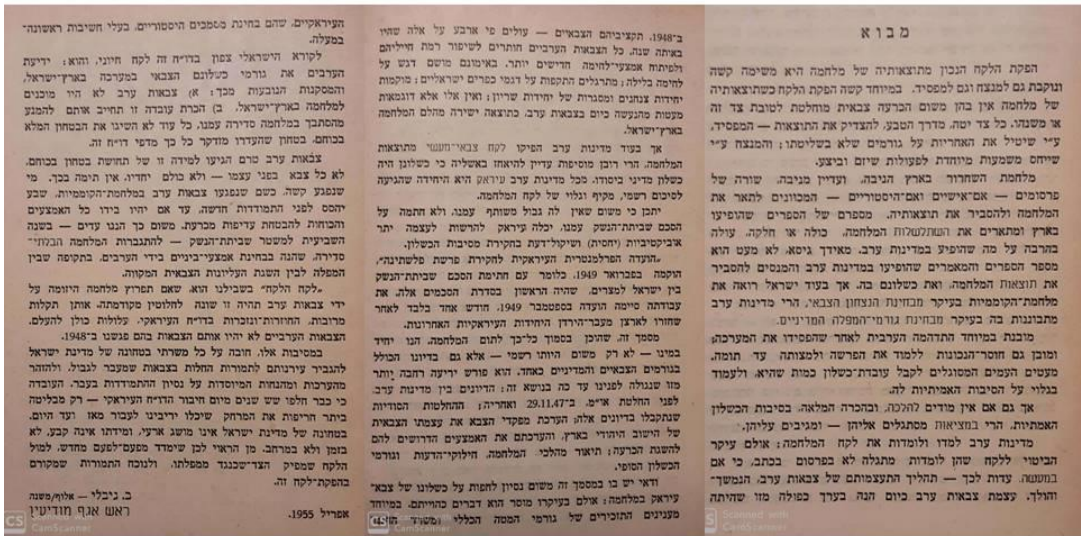
הדו"ח הועתק במשך לילה אחד על ידי חמישה צעירים יהודים שאורי רתם למשימה ונשלח לישראל. באפריל 1955 הדו"ח פורסם ברבים בספר הנקרא "מאחורי הפרגוד" בהוצאת מערכות עם מבוא שנכתב על ידי ראש אגף המודיעין בנימין גיבלי - מומלץ מאוד לקרוא את המבוא המצורף ואת ראייתו והערכותיו של ראש אגף המודיעין בשנת 1955 (מצורף רשימה).

בנימין וינטר פעל חודשים ספורים בטהראן וחזר לארץ. בנובמבר 1950 אורי שפר הוחלף על ידי אהוד אפרת (רפפורט) שהיה מפקד בסיס רמלה-לטרון במודיעין 10. אורי המשיך בפעילות מגוונת בקהילת המודיעין עד לפרישתו לגמלאות בגיל 71.

הבסיס בטהראן ("בסיס האחד" כפי שכונה באמ"ן) הועבר ב- 1952 להפעלה במסגרת הרשות - לימים המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים.

יהי זכרו ברוך!

מקורות:

עבודת מורשת בנושא הקת"מ באיראן – 1949 – 1951 - אורי שפר-בבאי - עמותת מודיעין 10

ראיון שקיימנו עם אורי שפר בדירתו בדצמבר 2017 במסגרת פרוייקט מורשת של עמותת מודיעין 10

